

Σύγχρονοι εκφραστές της λειτουργικής αναγέννησης (Πρωτοπρ. Βασίλειος Ι. Καλλιακμάνης, Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.)

/ [Πεμπτούσια· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=169963>]

8. Υπάρχουν και πολλοί άλλοι θεολόγοι και κληρικοί συγγραφείς που ασχολή-θη-καν με λειτουργικά θέματα στον εικοστό αιώνα. Όπως σημειώθηκε εξ αρχής, είναι αδύνατο να γίνει ολοκληρωμένη καταγραφή στην παρούσα συνάφεια. Απλώς ση-μειώνονται εδώ ορισμένοι ακόμη από αυτούς. Ο Βαρθολομαίος Γεωργιάδης, (Αρχιεπ. Κορίνθου) έγραψε *Επιτομή Λειτουργικής*, που κυκλοφόρησε το 1909 και κυκλοφορεί σε τέταρτη έκδοση από της εκδόσεις Ρηγόπουλου στη Θεσσαλονίκη. Ο Δημ. Μωραΐτης καθηγητής της Λειτουργικής μεταξύ άλλων έγραψε τις μελέτες: *Εισαγωγή εις την λειτουργικήν και τας λειτουργικάς σπουδάς*, 1930, *Η Λειτουργία των Προηγια-σμένων*, 1955, *Ιστορία της Χριστιανικής Λατρείας*, Μέρος Α΄, 1958, *Επίτομος Λειτουργική*, Μέρον Α΄, Γενικόν, 1966. Ο Μεθόδιος Κοντοστάνου (Μητροπ. Κερκύρας) κυκλοφόρησε *Τελετουργική* το 1958.

9. Ο λόγιος και βαθύς γνώστης της λατρείας Πρωτ. Κ. Παπαγιάννης συνέγραψε αρκετές μελέτες που αναφέρονται σε λειτουργικά θέματα και επιμελήθηκε λειτουργικά βιβλία. Καταχωρούνται εδώ ορισμένες από αυτές: *Λειτουργικών ατόπων επι-σή-μα-νεις, Διορθώσεις και παρατη-ρή-σεις εις το Τριώδιον*, University Studio Rress, Θεσσα-λο-νίκη 2006, *Σύστημα Τυπικού των ιερών ακολουθιών του όλου ενιαυτού*, Αποστολική Διακονία 2006, *Μουσική Παρακλητική I,II,III, Μουσικόν Τριώδιον I,II, Μουσικόν Πεντηκοστάριον, Μουσικόν Μηνολόγιον*.

10. Θα αποτελούσε παράλειψη, αν δεν αναφέρονταν έστω ελάχιστα για τη συμβο-λή του Αγίου Ό-ρους στην ανάπτυξη της λατρείας και τη θεολογία της στον εικοστό αι-ώνα. Κα-τα-ρ-χήν όλα τα μοναστήρια επανδρώθηκαν με νέους μοναχούς, οι οποίοι καλ-λιέ-ργη-σαν την παραδοσιακή βυζαντινή μουσική, μελέτησαν παλαιά χειρόγραφα, συγκρό-τησαν καταρτισμένους χορούς και έγιναν πόλος έλξης πολλών προσκυνητών. Εκτός από τον Υμνογράφο μο-ναχό Γεράσιμο Μικραγιαννανίτη που συνέταξε πάνω από δυο χιλιάδες ιερές ακο-λουθίες, κανόνες, τροπάρια, μεγαλυνάρια και κοντάκια σε σαράντα επτά σω--ζόμενους χειρόγραφους κώδικες[22], αρκετοί λόγιοι μοναχοί και ιερομόναχοι έγγρα-ψαν σχετικές μελέτες. Αναφέρω ελάχιστες από αυτές: Μοναχού Θεοδοσίου Αγιοπαυλίτου, *Ο αγνοημένος θησαυρός*, εκδ. Άγιος Νεκτάριος, Θεσσαλο-νίκη 1971, Αρχιμ. Βασιλείου, *Εισοδικόν*, εκδ. Ι. Μ. Σταυρονικήτα Άγιον Όρος 1978, Ιερομο-νάχου Γρηγορίου, *Θεία Λειτουργία*, Επίσης από το 1989 η Ιερά Μονή Σίμωνος Πέτρας εκδίδει

επιμελημένες σειρές λειτουργικών βιβλίων, στα οποία υπάρχουν εκτενέστατα εισαγωγικά σημειώματα του καθηγητή Ιωάννη Φου-ντούλη.

11. Στο Άγιον Όρος πήρε ερεθίσματα ο Φώτης Κόντογλου, για να ασχοληθεί κυ-ρίως με την αγιογραφία της Κρητικής Σχολής. Εδώ αντέγραφε φορητές εικόνες και τοι-χογραφίες κυρίως του 16^{ου} αιώνα, του Θεοφάνη και του Φράγκου Κατελάνου. Έ-γρα-φε: «Ο χαρακτήρ των αγίων εικόνων της Ορθοδόξου αγιογραφίας δεν είναι ου-δό-λως φυσικός, αλλά είναι λειτουργικός και συμβολικός, ήγουν πνευματικός. Η τέχνη αύ----τη, είναι μια ζωγραφική θεολογία».[23] Ο Κόντογλου ορθώνει στην εποχή του συχνά δηκτικό λόγο εναντίον της κα----κογουστιάς και της έλλειψης κάλλους στη δόμηση και διακόσμηση των νεό-τερων ναών, αντιτιθέμενος σε στρεβλές καταστάσεις και όχι τόσο σε συγκε-κριμένα πρό--σω-πα. Η παρουσία του θεωρείται σταθμός για τις εκ-κλη-σιαστικές τέχνες, αφού συνέβαλε σημαντικά στη στροφή προς την βυζαντινή α-γιο-γραφία.

[Συνεχίζεται]

[22] Αρχι. Γεωργίου Χρυσοστόμου, *Ο Υμνογράφος Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης και οι ακολουθίες του σε αγίους της Θεσσαλονίκης*, έκδ. Οργανισμός Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, Θεσσαλονίκη 1997, σ. 94-97.

[23] Φ. Κόντογλου, *Έκφρασις της Ορθοδόξου Εικονογραφίας*, τόμ. Α΄, σ. 415.